

SPRAWOZDANIE
ODDZIAŁU KRA-
KOWSKIEGO ==
ZA ROK 1904/1905

SPRAWOZDANIE ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO
ZA ROK 1905/1906

4262

UNIWERSYTET LUDOWY IM. ADAMA MICKIEWICZA.

SPRAWOZDANIE
ODDZIAŁU KRA-
KOWSKIEGO ==
ZA ROK 1904/1905

NAKŁADEM KRAKOWSKIEGO ODDZIAŁU UNIWERSYTETU LUDOWEGO.

W KRAKOWIE, CZCIONKAMI Drukarni Związkowej
POD ZARZĄDEM A. SZYJEWSKIEGO.

1905.

Śmierć, nędza, ciemnota, oto straszna trójca, która rozpostarła nad Galicją piekielną swą moc. Czarnych, okrutnych tych potęg oddzielać nie podobna. Jedna jest przyczyną i skutkiem zarazem drugiej — a wszystkie, w szatańskim splocie, tworząc błędne koło, czynią Galicję krajem najuboższym, najnędzniejszym na całej kuli ziemskiej. Ścisła statystyka tego dowodzi. Oto cyfry¹⁾: 3,387.378 analfabetów; 278.946 dzieci przeznaczonych corocznie z góry na wieczną ciemnotę; 9.799 zbrodniarzy; 3000 przestępców; 4.048 szkół ludowych, a zarazem 21046 propinacji, karczem, szynków i knajp ze sprzedażą wódki; 58 szkół wydziałowych, a przytym setki spelunek lichwiar-skich, gry hazardowej i rozpusty; 20 szkół średnich fachowych, tudzież paręset kantorów loterii liczbowej; 40 szkół średnich oraz 692 gorzelń, 2 uniwersytety i 4 kryminały.

Jeżeli się nadto uwzględni wysoką śmiertelność ludności, niski poziom rolnictwa, ciągle i stale upadającego, oraz prawie zupełny brak przemysłu fabrycznego, przedstawi się cała kultura galicyjska w świetle smutnej prawdy. Co na polu oświaty ludowej w Galicji zdziałano — to śmiesznie mało w porównaniu z tym co zdziałać należy i jest obowiązkiem wszystkich do tego powołanych czynników. Jeżeli praca oświatowa i kulturalna w tym samym stopniu co dotychczas rozwijać się będzie — to analfabetyzm, zwalczany w dotychczasowy sposób, zostanie usunięty za 520, wyraźnie pięćset dwadzieścia lat. Bo byłby to przecież straszny przewrót, gdyby Galicja otrzymała bogato wyposażone, wzorowo utrzymane i umiejętnie prowadzone szkoły, gdyby każdy umiał czytać i pisać!

Obraz to straszny, ponury, poruszający do głębi. Rąk w bezczynności zakładać nie wolno, patrzeć obojętnie na to co się dzieje — to zbrodnia. Społeczeństwo samo musi się ratować, zmusza go do tego zmysł samozachowawczy. Konieczność życiowa tworzy takie instytucje, jak Uniwersytet ludowy. Nic też dziwnego, że Uniwersytet ludowy wrósł silnie w społeczeństwo, że działalność jego stale się rozwija i coraz staje się poważniejszą. 299 wykładów, 23.627 słuchaczy — oto dorobek tegoroczny. Porównując tę liczbę z liczbą lat poprzednich — okazuje się pewien ubytek słuchaczy. Ale myliłby się ten, kto by sądził, że Uniwersytet ludowy upada. Przeciwnie, ilość wykładów, ilość stałych słuchaczy, jak również procent słuchaczy ze sfer robotniczych — stale wzrasta. Odpadła tylko ciągle żadna nowość przygodna publiczność. Dziś uczęszcza na wykłady tylko ten, kto się uczyć pragnie. W roku ubiegłym poraz pierwszy przysłał jeden z żeńskich zakładów naukowych prywatnych, uczennice wraz z nauczycielkami na wykłady Uniwersytetu ludowego (wykłady docenta Brunera z chemji) Jest to dowodem, że ogólnie już uznano działalność naukową uniwersytetu ludowego, że zrozumiano jego pożytek.

„Oświata ogółu jest warunkiem rozwijania się rozumu, którego nam dotąd nie dostaje. Na to nie wystarczają ani gimnazja, ani uniwersytet. Potrzeba ta uznana jest tak dalece, że z niej wywiązał się Uniwersytet ludowy, który, jeżeli nie jest spaczony, jak tego dowodem Zakopane(?), może szerzej działać, niż oficjalne uniwersytety. Ludowy Uniwersytet i ludowe dzieła to tylko cząstka wpływu na ogół. Ułatwienie bezpłatnego, dobrowolnego i w każdej dnia porze kształcenia się, jest zadaniem bibliotek powszechnych. Taki wzór stworzyć powinien Kraków“. Tak pisał p. Estreicher Karol, którego przecież o radykalizm posądzić nie można, w artykule p. t. „Biblioteka powszechna miejska“²⁾ i słusznie pisał. Tak samo zupełnie pojmuje pracę oświatową Uniwersytet ludowy. Uznając konieczność i potrzebę biblioteki publicznej w Krakowie, a wiedząc, że powo-

¹⁾ Cyfry wyjęte z książki Światłomira p. t. Ciemnota Galicji w świetle cyfr i faktów 1772—1902 Lwów, Polskie Towarzystwo nakładowe 1904 r.

²⁾ Nr. 287 „Głosu Narodu“ z dnia 14 października 1905 r.

lane do tego czynniki, więc gmina krakowska dotąd biblioteki nie założyła, mimo, że to było jej obowiązkiem i mimo, że księgozbiory z zapisów prywatnych ułatwiały jej to zadanie, postanowił Uniwersytet ludowy w czerwcu roku zeszłego, taką bibliotekę założyć. Myśl wydawała się początkowo szaloną, niewykonalną. Nie było niczego, ni książek, ni pieniędzy. Były tylko zamiary. Pomimo tego Uniwersytet ludowy nie tracił otuchy i natychmiast wziął się energicznie do pracy. I oto dnia 15 marca 1905 roku otworzył Uniwersytet ludowy bibliotekę publiczną i czytelnię pism, rozwijającą się obecnie doskonale. Lecz o tym, ile pracy, ile starań, ile zabiegów, wysiłków i energii stworzenie tej biblioteki i czytelnicy pism kosztowało, o to nikt nie zapyta, o to nikt się nie troszczy.

Dziś zaś, kiedy już stała się faktem dokonany, pisze się i myśli o nowej, innej bibliotece, o istniejącej nic się nie wie, lub też nie chce wiedzieć. Szuka się wzorów we Lwowie, Wiedniu... Ameryce. Ale o tym co jest w Krakowie, nie wspomina się nawet.

A może znówu powtarza się piosnka — na znaną, dawną, starą nutę galicyjską. Jak długo można powstrzymać dostęp oświaty do mas szerokich — powstrzymuje się całą siłą. Jeśli jednak ruch kulturalny, przez innych wszczęty, zaczyna rosnać i potęgnić, coraz szersze kręgi zataczać na zewnątrz, wtedy się dzwoni na alarm: na gwałt zakładać instytucję konkurencyjną — byle tylko swoją własną. Tak było przy zawiązaniu Uniwersytetu ludowego, przy rozpoczęciu wykładów. To samo dzieje się dzisiaj. Przed rokiem, przed kilku miesiącami nawet nikt o bibliotece publicznej dla szerokich mas nie myślał, nie wspominał. Nagle obecnie, jak Atena z głowy Jowisza, wyskakuje jeden artykuł po drugim w tej sprawie. Czyżby się tak szybko stosunki zmieniły? Lub czy jakiś duch wstąpił w zakrzepłe mózgi i łaską ich swoją oświecił. Chyba ani jedno ani drugie nie miało miejsca. W Galicji istnieje tylko monopol dla szerzenia oświaty.

Jeśli tu o tym na tym miejscu wspominamy — to nie dla jakichś ubocznych względów osobistych, obawy lub zachłanności, nie — tylko jedynie i wyłącznie ze względów zasadniczych. Chcemy oszczędzić rozpraszania i marnowania sił i środków, których przecież w Galicji nadmiaru nie ma. Uniwersytet ludowy zdaje sobie doskonale sprawę z tego, że obecna biblioteka i czytelnia pism nie jest ideałem doskonałym, że pozostawia wiele jeszcze do życzenia. Braki wszystkie najlepiej odczuwa sam Uniwersytet ludowy. Tym jednak się nie zraża. Zakreśla plan pracy na szeroką miarę. Łamie wszelkie przeciwności i idzie śmiało naprzód z tą niepowstrzymaną siłą każdej dobrej i pożytecznej pracy społecznej. Żąda tylko poparcia i współdziałania. Tymczasem... Czynniki obowiązane popierać — pomocy swej odmawiają. Rada miasta Krakowa w roku bieżącym zamiast powiększyć subwencję — pomniejsza ją. Z jakiego powodu? To jest zagadką nie zrozumiałą.

Uniwersytet ludowy jest instytucją publiczną, działa pod kontrolą całego społeczeństwa. Społeczeństwo nie tylko że może, ale powinno przeprowadzać tę kontrolę ściśle i surowo, lecz tylko sumiennie i słusznie. To jest obowiązkiem całego myślącego i interesującego się pracą kulturalną ogółu.

Nie wolno tylko zbywać nic nie mówiącami ogólnikami. Nie wolno stawiać zarzutów i rzucać oskarżeń z powietrza, które sprowadzone na grunt realny pod światło dzienne, okazują się lotnemi bańkami mydłanemi bujnej a często bardzo brudnej wyobraźni.

Przedkładając sprawozdanie, zwraca się Uniwersytet ludowy o poparcie i współdziałanie w pracy swej do tych wszystkich, dla których nie jest pustym, odświeżonym frazesem, wiedza dla wszystkich. Dajcie to poparcie, co jest obowiązkiem waszym, a zobaczycie, że położone zaufanie w Uniwersytet ludowy nie zawiedzie, że Uniwersytet ludowy spełni swe zadanie.

A reszta — a resztę „porodziły mokradła, porodziła zła mgła“ — niech więc zostaną w bagnie i mgle, kiedy im z tym dobrze i spokojnie.

Wydział krakowskiego Oddziału Uniwersytetu ludowego

wybrany na Walnym Zgromadzeniu dnia 13 listopada 1904 roku, składał się z następujących osób: przewodniczący: dr Gertler Julian; zastępca przewodniczącego: dr Bobrowski Emil; sekretarka: Bujwidowa Kazimiera; zastępczyni sekretarki: Wendówna Marja; skarbnik: Łukasiewicz Franciszek; zastępca skarbnika: Schatzschneider Wincenty; oraz członkowie Wydziału: Chojnowska Wanda, Gawęł Stanisław, dr Kapellner Maurycy, Kołodziejski Jan, Konopacki Mieczysław, Kulikowska Marcelina, Rajchman Ludwik, Wertheimówna Helena, Witkowska Helena, Wolff Stefan, Żmigrodzki Stanisław; Komisja sprawdzająca: Gołębiowska Marja, Koszutski Bronisław, Stączkowa Michalina, dr Steinberg Józef i dr Szurek Jan.

Czynności wydziału w dwóch posuwały się kierunkach: w kierunku urządzania wykładów w sali wykładowej, w stowarzyszeniach robotniczych i wypożyczalniach, oraz w kierunku urządzania i prowadzenia biblioteki publicznej i czytelnicy pism. Z tego powodu podzielił się wydział na dwie zupełnie autonomiczne sekcje: sekcję wykładową, w skład jej wchodził: dr Gertler Julian, Bujwidowa Kazimiera, Łukasiewicz Franciszek, Gawęł Stanisław, dr Kapellner Maurycy, Konopacki Mieczysław, Kulikowska Marcelina, Witkowska Helena i Żmigrodzki Stanisław i na sekcję biblioteczną i czytelnianą, do niej należeli: dr Bobrowski Emil, Wendówna Marja, Schatzschneider Wincenty, Chojnowska Wanda, Kołodziejski Jan, Rajchman Ludwik i Wolff Stefan.

W sprawach ważniejszych, dotyczących oddziału całego, odbywały się posiedzenia pełnego wydziału. Posiedzeń takich było 5.

Sprawa budowy domu Uniwersytetu ludowego posuwa się bardzo wolno naprzód. W roku ostatnim nawet sprawa ta leżała prawie, że odłogi. Przybyło bowiem do funduszu zeszłorocznego tylko 102 kor. 63 hal. Cały fundusz wynosi obecnie 4454 kor. 10 hal.

Komisji wydawniczej w roku bieżącym nie było. Wydawnictwo Uniwersytetu ludowego oddano na skład główny Spółce wydawniczej „Książka“.

Tak jak w latach poprzednich urzędował płatny sekretarz, który załatwiał korespondencje, prowadził administrację, oraz sprzedawał bilety w sali wykładowej. Urzędnikiem tym był Rudolf Moszoro; w bibliotece zaś pracuje płatny bibliotekarz Leopold Węgrzynowicz.

W roku bieżącym wynajęto obszerny lokal, składający się z 4 pokoiów i jednej dużej sali, przy ulicy Grodzkiej, 43, II. p. W lokalu tym mieści się Biblioteka i Czytelnia pism, oraz biuro Uniwersytetu ludowego.

I. SEKCJA WYKŁADOWA.

Sekcja wykładowa urządziła wykłady: 1) w sali wykładowej; 2) w Stowarzyszeniach robotniczych; 3) w bezpłatnych wypożyczalniach III. Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej.

Niżej umieszczone tablice i zestawienia dają dokładny obraz czynności.

1. Statystyka słuchaczy na wykładach Uniw. lud. w Krakowie.

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	
I. Nauki przyrodnicze i hygiena.								
1	Doc. dr. Bruner Ludwik	Chemja.	17	722	318	1040	61	Ilustrowany demonstracjami
2	Prof. dr. Heinrich Władysław	Fizyka eteru.	13	225	709	934	72	„ „
3	Doc. dr. Bruner Ludwik	Telegraf bez drutu.	1	280	220	500	500	Wykład inauguracyjny bezpłatny z ilustracjami świetlnymi
4	Dziewulski Władysław	O ruchu planet.	1	52	25	77	77	Ilustrowany obrazami świetlnymi
5	Tenże	O kometach i meteorach	1	30	9	39	39	„ „
6	Dr. Krzemieniewski Seweryn	Narządy zmysłowe roślin.	3	104	56	160	80	„ „
7	Odrzywolski Marjan	Pierwsze życie.	1	32	26	58	58	„ „
8	Tenże	Ciągłość życia.	3	105	57	162	54	„ „
9	Dr. Trzebiński Józef	Najważniejsze teorie rozwoju świata organicznego.	3	265	166	431	144	„ „
10	Dr. Gumplowicz Wład.	Człowiek a ziemia.	6	431	247	678	113	Ilustrowany demonstracjami.
11	Dr. Eisenberg Filip	Bakterje a człowiek.	11	582	369	951	86	Ilustrowany demonstracjami i pogadanka.
12	Dr. Langie Adam	Oko i jego choroby zaraźliwe	2	64	36	100	50	„ „
13	Prof. Bujwid Odo	O cholerze	3	558	268	816	271	„ „
14	Dr. Wróblewski August	Alkoholizm i walka z nim.	3	117	79	196	65	Ilustrowany demonstracjami i obrazami świetlnymi.
15	Dr. Eisenberg Filip	O wiedzy lekarskiej, jej granicach i zadaniach.	5	208	298	506	101	Ilustrowany tablicami.
Ogółem			73	3775	2873	6648	90	
II. Historia, geografia i etnografia.								
1	Siedlecki Adam	Pisarze polityczni sejmu czteroletniego.	5	245	161	406	81	
2	Dr. Kozłowski Władysław	Idea legionów dawniej a dziś.	1	67	35	102	102	
Ogółem			6	312	196	508		

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	
		Z przeniesienia	6	312	196	508		
3	Dr. Rakowski Kazimierz	Powstanie poznańskie w r. 1848.	4	97	75	172	43	Na dochód pomocy koleżeńskiej.
4	Witkowska Helena	Udział Galicji w powstaniach polskich.	1	45	65	110	110	
5	Dr. Gumplowicz Wład.	Stany Zjednoczone Ameryki północnej.	6	219	115	334	55	
6	Sempołowska Stefanja	Wśród lodów.	1	125	135	260	260	Ilustrowany obrazami świetlnymi. Na dochód ofiar wojny.
7	Wasilewski Leon	Tło etnograficzne obecnych wypadków w Rosji.	2	95	75	170	85	
		Ogółem	20	893	661	1554	77	

III. Nauki społeczne i polityczne.

1	Dr. Kozłowski Władysł.	Państwo.	1	53	17	70	70	
2	Tenże	Społeczeństwo.	1	50	28	78	78	
3	Tenże	Narodowość.	1	54	14	68	68	
4	Feldman Wilhelm	O narodowości.	1	125	159	284	284	
5	Brzozowski Stanisław	Narodowość a socjalizm.	1	135	119	254	254	
6	Dr. Kozłowski Władysł.	Drogi postępu.	1	49	22	71	71	
7	Tenże	Idealy przyszłości.	2	98	39	137	68	
8	Tenże	Prawa przewrotów społecznych.	1	47	7	54	54	
9	Dr. Krauz Kazimierz	Demokracja w nowoczesnym prawie państwowym.	1	71	62	133	133	
10	Dr. Rakowski Kazimierz	Dzieje rozwoju gospodarczego w Polsce.	7	157	76	233	33	
11	Dr. Golińska Zofja	Miasta i cechy w dawnej Polsce.	4	128	79	207	51	Ilustrowany obrazami świetlnymi.
12	„ „ „	Głody w Rosji,	1	27	62	89	89	
13	Warski Adolf	Kwestja celna, jej historia i stan obecny.	2	49	15	64	32	
14	Dr. Gertler Julian	Załatwianie sporów państwowych przez sądy rozjemcze i wojny.	3	140	66	206	68	
15	Kowieński Marjan	Rozwój stosunków społeczno-politycznych w Rosji w XIX. wieku.	6	304	206	510	85	
16	Dr. Narkiewicz-Jodko Witold	Rosyjskie stronnictwo liberalne w chwili obecnej.	1	66	44	110	110	
17	Daszyński Ignacy	Sytuacja polityczna w Rosji.	1	160	140	300	300	Na dochód Związku kobiet.
18	Moszczeńska Iza	Spółczesne stosunki społeczno-polityczne w Rosji.	1	60	80	140	140	
19	Siedlecki Adam	Teoretycy rewolucji rosyjskiej.	3	81	94	175	58	Na dochód strejku szkolnego.
20	Dr. Kozłowski Władysł.	Testament polityczny Adama Mickiewicza.	2	61	56	117	58	
21	Tenże	Przyszłość Polski.	1	49	17	66	66	
		Ogółem	42	1964	1402	3366	80	

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g i
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	

IV. Filozofja.

1	Wasserberg Ignacy	Dusza i ciało.	2	142	145	287	143	
		Ogółem	2	142	145	287	143	

V. Nauka o wychowaniu.

1	Unschlicht-Bersteinowa J.	Z dziedziny reform wychowawczych.	2	56	54	110	55	
2	Dr. Piasecki Engenjusz	Wychowanie fizyczne.	3	94	62	156	52	
		Ogółem	5	150	116	266	53	

VI. Literatura i sztuka.

1	Słoński Stanisław	Najgłówniejsze zagadnienia językoznawstwa.	3	89	40	129	43	
2	Feldman Wilhelm	O teatrze.	2	129	105	234	117	
3	Brzozowski Stanisław	O romantyzmie. (Próba określenia).	1	124	113	237	237	
4	Feldman Wilhelm	Idee przewodnie spółczesnej literatury polskiej.	2	188	262	450	225	
5	Tenże	O najnowszych utworach Wyspiańskiego.	1	120	144	264	264	
6	Brzozowski Stanisław	O Przybyszewskim.	2	244	286	530	265	
7	Niemojewski Andrzej	Chochół w Warszawie.	1	67	45	112	112	Na dochód Związku kobiet.
8	Feldman Wilhelm	Mickiewicz i Tołstoj.	1	130	150	280	280	Na dochód pomocy koleżeńskiej dla młodzieży z Król.
9	Brzozowski Stanisław	Spółczesna literatura rosyjska.	1	151	147	298	298	
10	Dr. Bett Ignacy	Jan Matejko.	4	207	185	382	98	Ilustrowany obrazami świetl.
11	Tenże	Artur Grottger.	2	149	154	303	151	" " "
12	Dr. Gumpłowicz Wład.	Utopja Willjama Morrisa.	1	55	40	95	95	
13	Kotarbiński Józef	O sztuce żywego słowa.	2	59	28	87	87	Na dochód Zarządu głównego.
14	Miciński Tadeusz	Król Duch w chwili obecnej.	1	120	130	250	250	Na dochód komitetu pomocy dla wychodźców.
15	Ulanowski Tadeusz	Wojna (utwór literacki).	1	50	40	90	90	Na dochód Biblioteki i Czytelni pism U. I.
16	Feldman Wilhelm	O czytaniu.	1	280	220	220	500	Wykład inaug. Wstęp bezpl.
		Ogółem	26	2162	2089	4251	163	

Wieczorki.

1	Kotarbiński Józef	Wieczór deklamacyjny.	1	163	229	392	392	
		Ogółem	1	163	229	392	392	

W sali wykładowej odbyło się ogółem wykładów:

	Ilość wykładów	Mężczyzn	Kobiet	Ogółem	Przeciętnie
I. Nauki przyrodnicze i hygiena	73	3775	2873	6648	90
II. Historja, geografia i etnografia	20	893	661	1554	77
III. Nauki społeczne i polityczne	42	1964	1402	3365	80
IV. Filozofja	2	142	145	287	143
V. Nauka o wychowaniu	5	150	116	266	53
VI. Literatura i sztuka	26	2162	2089	4251	163
VII. Wieczorek deklamacyjny	1	163	229	392	392
Ogółem	169	9249	7515	16764	99

Z powyższego zestawienia wynika, że liczba ogólna mężczyzn przewyższa liczbę kobiet. Pod względem frekwencji pierwsze miejsce zajmują wykłady z literatury i sztuki oraz z filozofji, ostatnie wykłady z nauki o wychowaniu. Na wykładach z nauk przyrodniczych i higieny, historii, geografii i etnografii, przeciętna liczba słuchaczy była prawie, że równą. Statystyka powyższa nie wykazuje, z jakich sfer społecznych składali się słuchacze Uniwersytetu ludowego. Zebranie dat pod tym względem jest dość trudnym, lecz koniecznym. W tym też roku wyda Uniwersytet ludowy kwestionariusz dla słuchaczy. Obejmie on pytania, odnoszące się do zawodu i wykształcenia słuchaczy, oraz rubrykę dla oceny wykładów, wyrażenia życzeń, spostrzeżeń, oraz pewnych wskazówek słuchaczy dla zarządu. Jeśli powyższą ankietę uda się przeprowadzić, a za-
leżeć to będzie w pierwszym rzędzie od słuchaczy, od ich współdziałania przez ścisłe wypełnianie pytań: to przyszła statystyka będzie mogła być zupełnie dokładną. Oprócz tego ankietą taka będzie wytyczną do dalszej działalności Uniwersytetu ludowego, dając podstawę i obszerny materiał do układania programu wykładów, zastosowanego do potrzeb słuchaczy Uniwersytetu ludowego.

W każdym jednak razie musimy już tutaj stwierdzić ten fakt, że Uniwersytet ludowy coraz bardziej zżywa się z ludnością. Świadczy o tym ciągle zwiększająca się liczba stałych słuchaczy. W ostatnim roku liczył Uniwersytet ludowy około 120 członków, stale uczęszczających na wykłady. Słuchacze Uniwersytetu ludowego rekrutują się w przeważnej części z młodzieży i sfer robotniczych. Tylko na wykładach z literatury i sztuki przeważa liczba inteligencji. Na tych też wykładach jest najwięcej słuchaczy przygodnych, na reszcie zaś przeważają stali.

Tak jak w roku poprzednim wykłady odbywały się przez miesiące listopad, grudzień, styczeń, luty, marzec i kwiecień w sali Muzeum techniczno-przemysłowego przy ul. Franciszkańskiej, z tą tylko różnicą, że w roku ostatnim codziennie. Wstęp na wykład wynosił 10 hal. Członkowie mieli wstęp bezpłatny. Wykłady rozpoczęły się w niedzielę dnia 5 listopada uroczystym otwarciem w sali Rady miejskiej. Na program złożyły się: zagajenie przez przewodniczącego krakowskiego oddziału dra Juliana Gertlera, wykład p. Wilhelma Feldmana pt. „O czytaniu“, oraz wykład dra Brunera Ludwika p. t. „Telegraf bez drutu“. Ten ostatni był ilustrowany obrazami świetlnymi. Wstęp dla wszystkich był bezpłatny. Sala Rady miejskiej była przepelniona publicznością.

Poraz pierwszy w roku sprawozdawczym urządził Uniwersytet ludowy w porozumieniu z zarządem Miejskiej Kasy dla chorych, wykłady higieny. Wykładali dr. Langie: „Oko i jego choroby zakaźne“ i prof. O. Bujwid: „O cholerze“. Te ostatnie były aktualne i cieszyły się dużym audytorjum. Wstęp dla wszystkich bezpłatny.

W roku sprawozdawczym urządził również Uniwersytet ludowy z początkiem lipca wycieczkę do Bielan, pod przewodnictwem prof. Bujwida Odon, celem zwiedzenia urządzeń wodociągowych. Uczestników było 23. Oprócz tej wycieczki, odbyło się zwiedzenie Domu Matejki pod przewodnictwem dra Ignacego Betta. P. dyrektor Muzeum Narodowego, dr Feliks Kopera, zarządzający i Domem Matejki, zniżył wstęp dla członków Uniwersytetu ludowego do 20 hal. Uczestników było około 50 osób.

2. Statystyka wykładów Uniw. ludowego w Stow. robotniczych.

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładów	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	
Stowarzyszenie handlowców.								
1	Trzaska Mieczysław	Budowa organizmów	1	27	22	49	49	Ilustrowany obrazami świetlnymi
2	Tenże	Rozwój organizmów	1	15	35	50	50	„
3	Moszoro Rudolf	Małżeństwo, jego powstanie i rozwój	1	48	—	48	48	
4	Kowieński Marjan	Rozwój stosunków społeczno- ekonomicznych w Rosji	5	148	123	271	54	
5	Tenże	Walki o swobody w Rosji	1	55	47	102	102	
6	dr. Gertler Julian	Pomocnik handlowy i pra- codawca w obec ustawy	1	74	5	79	79	
7	dr. Gumplowicz Wład.	Najstoria ruchu robotniczego w Ameryce północnej	4	132	27	159	39	
8	Horwitz	Ruch robotniczy w Belgji	1	62	4	66	66	
9	Boczarski	Pierwiastki społeczne w poe- zji Konopnickiej	1	28	—	28	28	
10	Tenże	Bajron i jego utwory	1	17	21	38	38	
Ogółem			17	606	284	890	52	
Stowarzyszenie Kobiet pracujących.								
1	Moszoro Rudolf	Teorie rozwoju świata or- ganicznego	1	12	45	57	57	Ilustrowany demonstracjami
2	dr. Eisenberg Filip	Społeczne zadania higieny	4	36	188	224	56	
3	Witkowska Helena	Kongres wiedeński i restau- racja	1	—	48	48	48	
4	„	Rok 1830	1	—	30	30	30	
5	„	Revolucja w r. 1848	1	—	35	35	35	
6	„	Zjednoczenie Włoch	1	—	20	20	20	
7	„	Zjednoczenie Niemiec	1	—	30	30	30	
8	„	Austria w XIX. wieku	1	8	42	50	50	
9	Dobek Bronisław	Z historii Rosji	2	7	32	39	19	
10	dr. Gumplowicz Wład.	O największym mieście w Europie	1	15	45	60	60	
11	Rudnicki	Warszawa	1	9	45	53	53	Ilustrowany obrazami świetlnymi
12	Tenże	Japonja	1	11	47	58	58	
13	Kowieński Marjan	Stosunki społeczno-poli- tyczne w Rosji	1	—	30	30	30	
14	Dobek Bronisław	Maksym Gorkij	1	—	30	30	30	
Ogółem			18	98	666	794	42	

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	
Stowarzyszenie kolejarzy.								
1	Moszoro Rudolf	Teorie rozwoju życia organicznego na ziemi	1	61	1	62	62	Ilustrowany obrazami świetlnymi
2	dr. Gumplowicz Wład.	Kooperatywy	1	57	3	60	60	
5	dr. Drobner Józef	O uspołecznieniu środków komunikacji	1	20	—	20	20	
4	Weisberg Józef	Rozwój kolejnictwa w Austrii	1	25	11	36	36	
5	dr. Gumplowicz Wład.	Strejki kolejowe	1	58	—	58	58	
Ogółem			5	221	15	236	47	
Stowarzyszenie młodocianych robotników.								
1	Koźniewska Helena	Przemiana energii	1	50	—	50	50	Ilustrowany demonstracjami
2	Kuźniar Wiktor	Z geologii	4	360	—	360	90	
3	Trzaska Mieczysław	Z życia zwierząt	1	100	—	100	100	Ilustrowany obrazami świetlnymi
4	Tenże	Co widać pod mikroskopem	1	100	—	100	100	
5	Moszoro Rudolf	Powstanie życia na ziemi	1	95	—	95	95	„
6	Tenże	Rozwój życia na ziemi	3	286	—	286	95	
7	Tenże	Mojżesz i Darwin	1	117	—	117	117	„
Ogółem			12	1108	—	1108	92	
Stowarzyszenie drukarzy „Ognisko“.								
1	dr. Daszyńska-Golińska Zofja	Czym jest polityka społeczna?	1	27	3	30	30	
2	Markowska Marja	Savonarola na tle Odrodzenia	6	218	37	255	42	
Ogółem			7	245	40	285	40	
Stowarzyszenie „Postęp“ w Podgórzu.								
1	Moszoro Rudolf	Powstanie i rozwój życia na ziemi	1	49	7	56	56	Ilustrowany obrazami świetlnymi
2	Klemensiewicz Zygmunt	Wpływ alkoholu na dzieci	1	33	19	52	52	
3	Witkowska Helena	O Stanach jeneralnych w Francji (1789)	1	37	5	42	42	Ilustrowany obrazami świetlnymi
4	Feldman Wilhelm	Z historii Rosji	1	38	7	45	45	
5	Dobek Bronisław	„	1	33	8	41	41	
6	dr. Daszyńska-Golińska Zofja	Miasta i cechy w dawnej Polsce	1	48	—	48	48	
7	dr. Gumplowicz Wład.	Kooperatywy	1	35	—	35	35	
8	dr. Drobner Józef	Stronnictwa polityczne i narodowe w Austrii	1	31	8	39	39	
Do przeniesienia			8	304	54	358	358	

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie	
9	dr. Gumplowicz Wład.	Z przeniesienia Położenie ludu pracującego w Ameryce północnej	8	304	54	358	358	
			1	71	22	93	93	
10	Tenże	Z historii ruchu robotniczego w Polsce.	1	20	4	24	24	
		Ogółem	10	395	80	475	47	

Stowarzyszenie „Postęp“ w Krakowie.

1	Rose Maksymiljan	O darwinizmie	1	117	32	149	149	Ilustrowany obrazami świetlnymi
2	Moszoro Rudolf	O powstaniu życia na ziemi	1	47	—	47	47	
3	Tenże	O rozwoju życia na ziemi	1	68	—	68	68	
4	Tenże	O powstaniu gatunków	1	39	—	39	39	
5	Tenże	Chiny	1	87	5	92	92	
6	Rudnicki	Japonja	1	25	5	30	30	
7	Weisberg Edmund	Komunizm w czasach przedchrześcijańskich	1	55	69	124	124	
8	Tenże	Socjalizm utopijny	1	104	18	122	122	
9	dr. Drobner Józef	Ubezpieczenie robotników na starość	1	70	80	150	150	
10	Moszoro Rudolf	Cele i zadania Uniwersytetów ludowych	1	130	27	157	157	
11	Kowieński Marjan	Historja walk o wolność w Rosji	1	120	60	180	180	
12	dr. Gumplowicz Władysł.	Historja ruchu robotniczego w Ameryce północnej	3	57	14	71	27	
		Ogółem	12	919	310	1229	87	

Związek Stowarzyszeń robotniczych w Krakowie.

1	dr. Golde Estera	Koniec świata	1	76	31	107	107	Ilustrowany obrazami świetlnymi
2	dr. Zawadzka Marja	Rok 1846	1	36	8	44	44	
3	Wasilewski Leon	Stosunki narodowościowe w Rosji	1	46	7	53	53	
4	Weisberg Edmund	Komunizm w czasach przedchrześcijańskich	2	110	30	140	70	
5	Kowieński Marjan	Stosunki społeczno-polityczne w Rosji	4	311	70	381	95	
6	Tenże	Historja ruchu robotniczego w Anglii w XIX w.	1	26	7	33	33	
7	Tenże	Walki o wolność w Rosji	1	63	7	70	70	
8	Witkowska Helena	O buddyźmie	1	45	12	57	57	
9	Dobek Bronisław	Idee polityczne w społecznej literaturze rosyjskiej	1	33	8	41	41	
		Ogółem	14	828	195	1023	73	

Ogółem było wykładów w stowarzyszeniach robotniczych:

	Ilość wykładów	mężczyzn	kobiet	ogółem	przeciętnie
I. Nauki przyrodnicze	27	1688	380	2038	76
II. Historia, geografia i etnografia	18	352	418	770	42
III. Nauki społeczne i polityczne	41	2039	684	2723	66
IV. Filozofja	1	33	8	41	41
V. Literatura	10	296	96	392	39
Ogółem	97	4408	1586	5994	64

Znów spotykamy tutaj te same fakty, zauważone na sali wykładowej. Robotnicy uczęszczają przeważnie i najchętniej na wykłady naukowe. Liczba przeciętna na wykładach przyrodniczych 76, społecznych 66, a na wykładach z literatury tylko 39. Drugi fakt, mężczyźni przeważają. Liczba słuchaczy w stowarzyszeniach robotniczych stanowi $\frac{1}{3}$ słuchaczy w sali wykładowej, a $\frac{1}{4}$ ogólnej liczby słuchaczy. W roku tym odbył się poraz pierwszy kurs systematyczny złożony z 4 wykładów w żydowskim stowarzyszeniu ogólnie zawodowym „Postęp”. Kurs z dziedziny nauk przyrodniczych połączony był z pogadankami. Robotnicy brali żywy udział w dyskusji i wyrażali zadowolenie z tego rodzaju systematycznych wykładów. Liczba słuchaczy dochodziła do 60 kilku. Stałych członków tego kursu było 15.

3. Statystyka wykładów Uniw. ludowego w bezpłatnych wypożyczalniach III. Koła Towarzystwa Szkoły ludowej.

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość wykładów				U w a g a
				chłopców	dziewcząt	ogółem	przeciętnie	
Wypożyczalnia II.								
1	Rauhówna J.	O węgłu	1	8	4	12		Ilustrowany demonstracjami
2	Prager Adam	O wodzie	1	12	—	12		„
3	Sarnówna A.	Ogień	1	14	2	16		„
4	Młodowska J.	Z życia zwierząt	1	12	—	12		„
5	Schreiberówna M.	Życie pszczoł	1	12	—	12		„
6	Wodzińska J.	Zabarwienie zwierząt	1	12	3	15		„
7	Janicka J.	O człowieku pierwotnym	1	19	6	25		Ilustrowany obrazami świełnemi
8	Wlekiński W.	Początki kultury ludzkiej	1	11	3	14		„
9	Raabe H.	O wojnach	1	14	3	17		„
Ogółem			9	114	21	135	15	
Wypożyczalnia III.								
1	Sarnówna A.	Woda i życie w niej	1	6	2	8		Ilustrowany demonstracjami
2	Rauhówna J.	O słońcu i gwiazdach	1	19	—	19		Ilustrowany obrazami świełnemi
		Do przeniesienia	2	25	2	27		

Liczba porządkowa	Prelegent	Tytuł wykładu	Ilość wykładów	Ilość słuchaczy				U w a g a
				chłopców	dziewcząt	ogółem	przeciętnie	
3	Jakimowiczówna M.	Z przeniesienia	2	25	2	27		Ilustrowany obrazami świełnemi
4	Konopacki M.	Wędrowki ptaków	1	35	—	35		
5	Wodzińska J.	Spółżycie u zwierząt	1	35	—	35		
6	Raabe H.	Stosunek człowieka do zwierząt	1	35	—	35		
7	Raabe H.	O wynalazkach	1	18	—	18		
		O wojnach	1	20	—	20		"
		Ogółem	7	168	2	170	24	

Wypożyczalnia IV.

1	Czerwiński	O powietrzu	1	14	2	16		Ilustrowany demonstracjami
2	Rauhówna J.	O węglu	1	16	4	20		"
3	Prager Adam	O wodzie	1	13	2	15		"
4	Karasiówna A.	Opady atmosferyczne	1	14	1	15		"
5	Czerwiński	O odżywianiu się roślin	1	24	12	26		"
6	Wodzińska J.	Rozsiewanie u roślin	1	24	20	44		Ilustrowany obrazami świełnemi
7	" "	Nasze ptaki	1	23	2	25		"
8	Jakimowiczówna M.	Wędrowki ptaków	1	18	6	24		"
9	Požaryska F.	O krwi	1	24	2	26		"
10	Raabe H.	O wojnach	1	29	10	39		"
		Ogółem	10	199	51	250	50	

Wypożyczalnia V.

1	Rauhówna J.	Słońce i gwiazdy	1	52	12	64		Ilustrowany obrazami świełnemi
2	Węgrzynowicz L.	Elektryczność	1	50	20	70		Ilustrowany demonstracjami
3	Raabe H.	O wojnach	1	50	8	58		Ilustrowany obrazami świełnemi
		Ogółem	3	152	40	192	64	

Wypożyczalnia VI.

1	Czerwiński	O powietrzu	1	7	—	7		Ilustrowany demonstracjami
2	Sarnówna A.	O wodzie	1	3	3	6		"
		Ogółem	2	10	3	13	7	

Wypożyczalnia VII.

1	Prysewiczówna J.	O pierwotniakach	1	4	—	4		Ilustrowany demonstracjami
2	Młodowska J.	Zasady higieny	1	5	—	5		"
		Ogółem	2	9	—	9	4	

Ogółem wykładów było :

	Ilość wykładów	chłopców	dziewcząt	ogółem
Z nauk przyrodniczych	27	509	87	596 przeciętnie 21
Z historii kultury	6	143	30	173 przeciętnie 32
Razem	33	652	117	769 przeciętnie 23

Wykłady w wypożyczalniach III. Koła Tow. Szkoły Ludowej przedstawiają się w roku bieżącym gorzej niż zeszłym. Przyczyn składało się na to dużo. Brak sal, brak prelegentów odpowiednich, a przede wszystkim brak pomocniczych środków naukowych, niezbędnych przy wykładach dla dzieci.

Jeżeli zestawimy teraz wszystkie wykłady Uniwersytetu ludowego, otrzymamy taki obraz ogólny:

I. Z nauk przyrodniczych odbyło się wykładów :

w sali wykładowej	73 z ogólną liczbą słuchaczy	6648 (męż. 3775, kobiet 2873)	przeciętnie 90
w Stow. robotniczych	27 „ „ „	2068 („ 1688, „ 380)	„ 76
w bezpłatnych wypo-			
życzalniach T. S. L.			
(dla dzieci)	27 „ „ „	596 (chłop. 509, dziewcząt 87)	„ 21

Ogółem 127 z ogólną liczbą słuchaczy 9312 (męż. 5972, kobiet 3340) przeciętnie 75

II. Z historii kultury, wykładów :

w bezpłatnych wypo-			
życzalniach T. S. L.			
(dla dzieci)	6 z ogólną liczbą słuchaczy	173 (chłop. 143, dziewcząt 30)	przeciętnie 32

III. Z historii, geografii i etnografii, wykładów :

w sali wykładowej	20 z ogólną liczbą słuchaczy	1554 (męż. 893, kobiet 661)	przeciętnie 77
w Stow. robotniczych	18 „ „ „	770 („ 352, „ 418)	„ 42
Ogółem	38 z ogólną liczbą słuchaczy	2324 (męż. 1245, kobiet 1079)	przeciętnie 60

IV. Z nauk społecznych i politycznych, wykładów :

w sali wykładowej	42 z ogólną liczbą słuchaczy	3366 (męż. 1964, kobiet 1402)	przeciętnie 80
w Stow. robotniczych	41 „ „ „	2723 („ 2039, „ 684)	„ 73
Ogółem	83 z ogólną liczbą słuchaczy	6089 (męż. 4003, kobiet 2086)	przeciętnie 66

V. Z filozofii, wykładów :

w sali wykładowej	2 z ogólną liczbą słuchaczy	287 (męż. 142, kobiet 145)	przeciętnie 143
w Stow. robotniczych	1 „ „ „	41 („ 33, „ 8)	„ 41
Ogółem	3 z ogólną liczbą słuchaczy	328 (męż. 175, kobiet 153)	przeciętnie 109

VI. Z nauki o wychowaniu, wykładów :

w sali wykładowej	5 z ogólną liczbą słuchaczy	266 (męż. 150, kobiet 116)	przeciętnie 53
-------------------	-----------------------------	----------------------------	----------------

VII. Z literatury i sztuki, wykładów :

w sali wykładowej	26 z ogólną liczbą słuchaczy	4251 (męż. 2162, kobiet 2089)	przeciętnie 163
w Stow. robotniczych	10 „ „ „	392 („ 296, „ 96)	„ 39
Ogółem	36 z ogólną liczbą słuchaczy	4643 (męż. 2458, kobiet 2185)	przeciętnie 119

VIII. Wieczorek odbył się w sali wykładowej, słuchaczy 392 (mężczyzn 163, kobiet 229).

Ogółem było :

Z nauk przyrodniczych	wykładów 127	słuchaczy 9312 (męż. 5972, kobiet 3340)	przeciętnie 75
Z historii i kultury	„ 6	„ 173 (chłop. 143, dziew. 30)	„ 32
Z historii, geografii i etnografii	„ 38	„ 2324 (męż. 1245, kobiet 1079)	„ 60
Z nauk społecznych i politycznych	„ 83	„ 6089 („ 4003, „ 2086)	„ 73
Z filozofji	„ 3	„ 328 („ 175, „ 153)	„ 109
Z nauki o wychowaniu	„ 5	„ 266 („ 150, „ 116)	„ 53
Z literatury i sztuki	„ 36	„ 4643 („ 2458, „ 2185)	„ 119
Oraz wieczorek	„ 1	„ 392 („ 163, „ 229)	„ 392

Ogółem wykładów 299 słuchaczy 23527 (męż. 14309, kobiet 9218) przeciętnie 80

Zestawienia powyższe — musimy zaopatrzyć jeszcze kilku uwagami. Ogólna liczba wykładów w sali wykładowej wynosiła 169 wykładów, słuchaczy 16.769 (mężczyzn 9249, kobiet 7515), w Stowarzyszeniach robotniczych 97 wykładów 1994 słuchaczy (mężczyzn 4408, kobiet 1586), w bezpłatnych wypożyczalniach III. Koła T. S. L. 33 wykładów, 769 dzieci (652 chłopców, 117 dziewcząt). Zestawienie to, jak również wszystkie inne poszczególne — wykazują przewagę mężczyzn. W Stowarzyszeniach robotniczych wynosi ona $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby słuchaczy. Jest to zupełnie nowy objaw. Dotychczas kobiety stanowiły większość słuchaczy. Jeszcze jeden znamienity fakt podnieść musimy. Liczba słuchaczy w Stowarzyszeniach robotniczych już się ustaliła. W roku zeszłym wynosiła przeciętnie 63 słuchaczy, zaś w roku bieżącym 64. Wykazuje to — że robotnicy kształcą się chętnie i stale. — Po raz pierwszy w tym roku urządzony kurs systematyczny — był przez robotników przyjęty bardzo przychylnie i z zadowoleniem. Po każdym odczycie odbywała się dyskusja żywa, trwająca nieraz do 11 godziny w nocy, a dowodziła zawsze inteligencji słuchaczy oraz tego, że praca natrafia na grunt podatny — że robotnicy chcą, mogą i umieją się kształcić. Przyszły zarząd powinien na tę kwestję baczniejszą zwrócić uwagę — i więcej podobnych systematycznych kursów, złożonych z 6 do 10 wykładów, połączonych z seminarjami, urządzać.

STAN CZYNNY.

STAN BIERNY.

— 17 —

Kraków, dnia 15 października 1905 r.

F. Łukasiewicz
skarbnik.

II. SEKCJA BIBLIJOTECZNA I CZYTELNIANA.

Czytelnictwo ludowe rozwijało się u nas powoli w ciągu ostatnich 25 lat. Dotychczasowe biblioteki i biblioteczki oraz czytelnie tak w miastach jak również i po wsiach zawsze (z bardzo nielicznymi wyjątkami) są przeważnie liche a często niedostateczne, prowadzone przez siły niefachowe. Mogły one mieć zresztą odbyty jedynie w dziale literatury pięknej a poważnego kształcenia się czytelników nie wywoływały, ani nie wspierały w dostatecznym stopniu.

To też sprawa czytelnictwa ludowego w Galicji stanowi czystą niezapisaną kartę. Jeśli zatem o organizacji czytelnictwa ludowego mowa — po obce trzeba sięgnąć wzory. Anglja, Ameryka i Australja dostarczają tychże. Jedno przedewszystkim znajdujemy znamienne tam zjawisko — jeden doniosły fakt. Biblioteki publiczne — nie na ofiarności prywatnej, nie na samopomocy społecznej są tam oparte — lecz na instytucjach publicznych, na gminie. Gmina zakłada utrzymuje i prowadzi biblioteki i czytelnie publiczne. Zaprowadzono tam osobny podatek gminny na cele powyższe, zrozumiano bowiem, że „ciemnota kosztuje drożej, niż oświata“.

U nas było i jest niestety ciągle jeszcze inaczej.

„U nas jest zaraza, która się nazywa wstrętem do druku“. I zarazy tej się nie leczy — bo przecież Galicja — to kraj ubogi — nie ma na inne „ważniejsze“ potrzeby niż oświata ludowa. Więc niechaj będzie, jak bywało. Oto krótkozwrotna, małoduszna i kosztowna polityka Sejmu galicyjskiego, Wydziału krajowego, Rad miejskich i wiejskich. Lecz sielanka boska psuć się zaczyna. Życie idzie bystrym, rwącym potokiem naprzód. Trzeba z nim razem płynąć — jeśli się nie chce przez potężny ten żywioł być pobitym.

I w Galicji nawet budzi się życie nowe, inne lepsze życie.

Popyt na książki poważne rośnie stale, zwłaszcza w coraz liczniej tworzących się Kółkach samokształceniowych młodzieży i robotników. Uczynił on niezbędną Bibliotekę publiczną, która, rozporządzając obok beletrystyki poważnym działem naukowym, mogłaby dać samouctwu podstawę i pomoc kierowniczą.

Uniwersytet ludowy im. Ad. Mickiewicza, budzący od r. 1899 zamięłowanie do wiedzy wśród szerszych warstw ludności przez wykłady, przystąpił w marcu 1905 do założenia Biblioteki publicznej, dostępnej dla wszystkich za niską opłatą. Biblioteka zaopatrzona na początek w 5280 tomów, mająca obszerny dział naukowy, dobrą bibliotekę podręczną i czytelnię pism (przeszło 100 czasopism) przyciągnęła licznych czytelników.

Biblioteka miała członków 391, abonentów 69. Oprócz tego należały do niej na prawach członkowskich stowarzyszenia: Stowarzyszenie młodocianych robotników i stowarzyszenia kształcącej się młodzieży „Ruch“ i „Spójnia“ z ogólną liczbą 209 czytelników. Ogółem korzystało z Biblioteki w przeciągu 6 $\frac{1}{2}$ miesięcy 769 stałych czytelników. Przeciętna liczba korzystających

dziennie wynosiła w marcu 24, wydanych książek 26. Liczba ta stale wzrasta i we wrześniu wynosiła dla czytelników 49, dla książek 57. Ogółem wydano 6449 czytelnikom 7732 tomy. Czytelnia pism miała członków 179, abonentów 78, członków wymienionych powyżej stowarzyszeń 77. Ogółem 334 stałych czytelników. Ogólna liczba korzystających z Czytelni pism wynosiła za cały czas około 6500 (stałych i jednorazowych czytelników). Ogólna liczba korzystających z Biblioteki i Czytelni pism wynosiła razem około 13.000.

W tej liczbie był znaczny procent młodzieży i mniejszy ludności pracującej. Staraniem zarządu jest pozyskanie jak największej ilości czytelników w charakterze członków; płacą oni 4 kor. rocznie i mają obok praw członkowskich prawo korzystania z biblioteki i czytelni pism; członkowie, korzystający jedynie z biblioteki lub czytelni pism, płacą 2 kor. rocznie.

Zarząd Biblioteki pragnąc umożliwić samoukom należyte kształcenie się we wszystkich działach nauki, przystępuje w najbliższym czasie do otworzenia Biura porady dla samouków, prowadzonego przez fachowców.

Biblioteka nasza ma również na celu urządzać biblioteki w stowarzyszeniach robotniczych, prowadzić te biblioteki i udzielać na miejscu w stowarzyszeniach czytelnikom porady i wskazówek w wyborze książek.

Jeżeli fundusze pozwolą, zamierzamy obok obecnej Biblioteki centralnej tworzyć filje.

Jedną filję utworzył już Zarząd sekcji bibliotecznej w porozumieniu z Zarządem głównym Uniwersytetu ludowego.

W wrześniu bieżącego roku założyła sekcja biblioteczna w Cieszynie bibliotekę i wyposażała ją początkowo w 300 dzieł.

Obecnie tworzy się w Cieszynie oddzielny Oddział Uniwersytetu ludowego. Biblioteka założona pozostanie i nadal w ścisłym związku z Biblioteką centralną w Krakowie. — Uniwersytetowi ludowemu chodzi bowiem przede wszystkim o centralizację pracy na polu oświatowym — bo wtedy tylko może być mowa o robocie planowej, ciągłej i systematycznej, a tylko taka praca może przynieść pożytek.

Statystyka ruchu w Bibliotece Uniwersytetu ludowego od 15 marca do 30 września:

Miesiąc	Czytelników	Książek
Marzec od 15	359	396
Kwiecień	679	743
Maj	913	1011
Czerwiec	834	1122
Lipiec	1079	1342
Sierpień	1101	1389
Wrzesień	1484	1729
Ogółem	6449	7732

W miesiącach lipcu, sierpniu i wrześniu wliczony jest obrót książek w Stow. młodocianych robotników.

Statystyka wypożyczonych książek i korzystających czytelników w tym stowarzyszeniu przedstawia się następująco:

w lipcu	korzystało czytelników . . .	91	wydano książek . . .	95
w sierpniu	„ „ . . .	150	„ „ . . .	150
w wrześniu	„ „ . . .	137	„ „ . . .	137
Ogółem	„ „ . . .	378	„ „ . . .	382

Stałych czytelników jest 129.

Spis pism, prenumerowanych przez Czytelnię Uniwersytetu ludowego:

Polskie.

1. Architekt,
2. Biblioteka warszawska,
3. Chemik polski,
4. Chimera,
5. Czas,
6. Czasopismo prawn. i ekon.
7. Czerwony sztandar,
8. Dziennik poznański,
9. Ekonomista,
10. Gazeta świąteczna,
11. Głos,
12. Głos ludu śląskiego,
13. Głos Narodu,
14. Izraelita,
15. Kraj,
16. Krytyka,
17. Krytyka lekarska,
18. Książka,
19. Kurjer codzienny,
20. Kurjer lwowski,
21. Kurjer warszawski,
22. Kuryerek zakordonowy,
23. Lud,
24. Miesięcznik techniczny,
25. Miesięcznik T. S. L.
26. Muzeum,
27. Naokoło świata,
28. Naprzód,
29. Nowe słowo,
30. Ogniwo,
31. Osa,
32. Pamiętnik literacki,
33. Poradnik graficzny,
34. Poradnik językowy,
35. Prawda,
36. Prawo ludu,
37. Promień,
38. Przedświt,
39. Przegląd filozoficzny
40. Przegląd polski,
41. Przegląd powszechny (W.)

42. Przegląd wszechpolski,
43. Przegląd zakopiański,
44. Przemysłowiec,
45. Przewodnik bibliogr.
46. Przewodnik nauk. i liter.
47. Przodownica,
48. Przyjaciół ludu,
49. Przyroda,
50. Przyszłość,
51. Reforma Nowa,
52. Reforma szkolna,
53. Robotnik (Chicago),
54. Słowo polskie,
55. Świat słowiański,
56. Teką,
57. Tygodnik ilustrowany,
58. Tygodnik jarosławski,
59. Wiadomości matem.
60. Wisła,
61. Wschód,
62. Wszechświat,
63. Zjednoczenie,
64. Z pola walki.

Rosyjskie.

1. Iskra,
2. Jewrejskaja żyźń,
3. Oswobożdzenie,
4. Posł. izwiestija.
5. Prawda,
6. Proletarij,
7. Rewol. Rossija,
8. Rusk. Wiedom.
9. Rusk. Bogactwo,
10. Rusk. Myśl,
11. Swobodnoje Slovo,
12. Wiestnik P. P. S.
13. Żurnal dla Wsiech.

Francuskie.

1. Courrier Européen,
2. Mercure de France,

3. Mouvement socialiste,
4. Revue,
5. Tribune Russe,
6. Studio (av. texte fr.).

Niemieckie.

1. Arbeiterschutz,
2. Arbeiterzeitung,
3. Centralblatt für Volksbild.
4. Correspondenzblatt,
5. D. freie Wort,
6. Hilfe,
7. Jugend,
8. Liter. Echo,
9. Kunst,
10. Mitth. des soc. Museums,
11. Musik,
12. Naturwissensch. Rundschau
13. Neue Rundschau,
14. Neue Zeit,
15. Österr. Rundschau,
16. Simplicissimus,
17. Soziale Rundschau,
18. Sozial. Monatshefte,
19. Wage,
20. Wissen für Alle,
21. Zeit,
22. Zukunft.

Żargonowe.

1. Der Arbeiter,
2. Freie Arbeiterstimme,
3. Freund,
4. Jüdisch. Wort,
5. Letzte Nachrichten,
6. Sozial-Demokrat,
7. Vorwärts,
8. Weg,
9. Zukunft,
10. Żyd.

Ogółem 115 pism, dzienników oraz wydawnictw periodycznych.

Sprawozdanie kasowe Sekcji bibliotecznej Tow. Uniwersytetu ludowego im. A. Mickiewicza.

	K.	h.
Ze składek członkowskich	1007	50
Datki jednorazowe od różnych osób	453	13
Zebrano na listy zaproszeń i listy składkowe	178	28
„ na bloczki	334	42
Z koncertów i odczytów	715	10
Z opłat za abonament w bibliotece i czytelní	267	80
Ze sprzedaży wydawnictwa „Echa leśne“	1863	—
Z opłat za wstęp jednorazowy, za wypożyczone tomy i drobne wpływy	406	28
Pożyczka od Sekcji wykładowej	600	—
„ „ Towarzystwa Wyższych Kursów wakacyjnych	400	—
Pożyczka od p. S. D.	46	—
Kaucja od 38 abonentów po K 2	76	—
Razem	6347	51

Komisja sprawdzająca:
dr. Steinberg Józef dr. Szurek Jan
Stączkowa Michalina

	K.	h.
Czynsz za lokal do 15/X 1905	650	—
Pensje personalu bibliotecznego i kasa chorych	639	80
Urządzenie biblioteki i czytelní	396	52
Koszt wydania „Ech leśnych“	887	50
Zakup książek dla biblioteki	480	73
Oprawa	1680	44
Prenumerata pism dla czytelní	320	24
Druki dla biblioteki i afisze	423	06
Światło	106	60
Opał	31	70
Porto	27	99
Przeprowadzka, wydatki kancelaryjne i drobne	71	89
Wydatki za Tow. „Wyższych Kursów Wakacyjnych „Spójnię“ i „Ruch“	278	45
Kaucje zaliczone drugostronnie	76	—
Złożono na książeczkę Miejskiej Kasy oszczędności	250	—
Gotówka w kasie	26	59
Razem	6347	51

Skarbnik:
Wincenty Schatzschneider.

Zestawienie majątku Sekcji bibliotecznej Krakow. Od. Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza.

STAN CZYNNY.

	K.	h.	K.	h.
Gotówka w miejskiej Kasie	250	—	276	59
Oszczędności	26	59		
Gotówka w kasie				
Księgozbiór:				
Działu ogólnego przyjętych do obliczenia po K. 1	2991	—		
Beletystyki przyjętych do obliczenia po K. 1	1350	—		
Książek dla dzieci przyjętych do obliczenia po K. 1	313	—		
Roczników pism przyjętych do obliczenia po K. 2	846	—		
Roczników pism z roku bież. przyj. do oblicz. . . po K. 2	150	—		
Biblioteka podręczna:				
Wielkiej Encyklopedii Ilustr. Słownika geograficznego . . .	250	—		
Handwörterbuch d. Staatswissenschaften	200	—		
Słownika Lindego	100	—		
Dziejów powszechnych ilustr. Encyklopedii wychowawczej .	75	—		
Kraemer, XIX Jahrhundert .	75	—		
Atlasów (geograf., astronom., botaniczny, 200 l.)	45	—		
Słowników i innych podręcznych ks. po K. 3	100	—		
Oprawa księgozbioru	96	—		
Razem 5280 tomów	1680	44	8316	44
Urządzenie:				
Cena kosztu, nie licząc darowizn drobnych			396	52
Druki:				
Przybl. wartość pozost. druków			100	—
Należności:				
Od Tow. „Ruch” pozost. z rach.	198	20		
Od Tow. „Spojnia” Kursów	32	—		
Od Tow. Wąsanych Kursów	48	25		
Od Księgarni naukow. w Warszawie za oddane w komis. 50 egz. „Ech leśnych” . . .	75	—	353	45
Razem			9443	—

STAN BIERNY.

	K.	h.	K.	h.
Wierzytiele:				
Pożyczka od Zarządu Oddziału Krakowskiego	600	—		
Pożyczka od Tow. Wąsanych Kursów Wąsanych	400	—		
Drukarni Narodowej należność za rachunki	133	80		
Introligatorowi E. Halaćńskiemu za rachunki	25	58		
Księgarni Polskiej we Lwowie za rachunki	68	45		
Wydawnictwu Encyklopedii ilustrowanej — reszta	65	—	292	83
Pożyczka od p. S. D.			46	—
Depozyty:				
W podanym drugostronnie księgozbiórze jest				
Beletystyki, własność Tow. „Ruch” po K. 1	237	—		
Działu ogólnego, własność Tow. „Ruch” po K. 1	436	—		
Roczników pism, własność Tow. „Ruch” po K. 2	394	—		
Handwörterbuch d. Staatswissenschaften	100	—		
Słownika Lindego	75	—		
Majątek czysty	1242	—		
Razem 883 tomów	6862	17		
Razem			9443	—

Sprawozdanie rachunkowe krak. Oddziału Tow. Uniw. ludowego im. A. Mickiewicza w Krakowie

PRZYCHODY. za czas od 1-go października 1904 do 30-go września 1905 r. ROZCHODY.

	K.	h.	K.	h.		K.	h.	K.	h.
1	Wkłady członków		1009	—	1	Wykłady:			
2	Bilety wstępu na wykłady		956	61	2	a) honorarium prelegentów		1895	64
3	Dochody nadzwyczajne:				3	b) druki i rozlepienie afiszów		845	60
	a) subwencje, datki i t. p.		1138	20	4	c) koszt sal wykładowych		342	90
	b) cegiełki i obligacje					Zarząd główny:			
	c) koncerty, bale i inne przedsięb.					a) 20% od wkładek członków	201	80	
	d) odsetki % i różne inne		7	27		b) 20% „ biletów wstępu na wykłady	191	32	
4	Wydawnictwa własne				3	Administracja:			
5	” obce		23	35		a) płaca sekretarza	516	66	
6	Biblioteka i czytelnia *)		28	24		b) czynsz, opał i światło biura	320	72	
7	Na fundusz budowy domu		7319	31		c) usługa biura i 10% za inkaso	104	38	
8	Majątek z roku poprzedniego		102	63		d) wydatki kancelaryjne	74	34	
			3266	35		e) wydatki nadzwyczajne	16	—	1032 10
					4	Wydawnictwa własne			
						ubytek z majątku		23	35
					5	” obce (nie uiszczone)		28	24
					6	Biblioteka i czytelnia *):			
						a) rozchody ogólne i saldo	7319	31	
						b) wartość z roku poprzedniego **)	230	—	
					7	Inwentarz: wartość poprzednia wyno- siła 2672 Kor. 82 hal., dokupiono za 56 K. 43 h. czyli wartość razem 2729 K. 25 h., z tego potrąca się 10% za zużycie		7549	31
						Funduszowi budowy domu		272	92
					8	Majątek teraźniejszy ***)		102	63
					9	Razem		1365	15
								13850	96

*) Patrz osobne sprawozdanie Sekcji bibliotecznej.
**) Ze względu na to, że biblioteka oddaną została w zarząd osobnej Sekcji, wartość tejże w rozchód tutaj się wstawia.
***) Niedobór wynosi kwotę 1901 K. 20 h.

Kraków, dnia 15 października 1905 r.
Komisja sprawdzająca:
Stączkowa Michalina Dr. Steinberg Józef Dr. Szurek Jan F. ŁUKASIEWICZ, skarbnik,
przewodniczący.

Dalszy rozwój Uniwersytetu ludowego, zrealizowanie jego planów tak w kierunku wykładów, jak również biblioteki i czytelní, zależnym będzie w znacznym bardzo stopniu od wydatnej pomocy materialnej. Przedewszystkim powołane są do niesienia tej pomocy gmina i kraj. Na instytucjach publicznych bowiem należy opierać dziś każdą poważną, społeczną pracę, a obowiązkiem tych instytucji pracę tę popierać. Niestety jednak dziś jeszcze duch oświatowy, ruch kulturalny jest u nas zapoznany przez odnośne czynniki rządzące. Musimy się z tym liczyć, jako z tym, co życie niesie. Dlatego nie chcąc, aby nim słońce zejdzie, rosa oczy wyjadła — zmuszeni jesteśmy zwrócić się do całego ogółu społeczeństwa z prośbą, o jak najszersze poparcie. To czego bowiem nie robią czynniki powołane, musi robić samopomoc społeczna, bo rzeczy tych nie można odkładać, ani z nimi zwlekać. Potrzeba pilna, konieczna.

Wydział krakowskiego Oddziału Uniwersytetu ludowego.

W Krakowie, w październiku 1905 r.

UNIWERSYTET LUDOWY

imienia ADAMA MICKIEWICZA.

Przy Bibliotece Uniwersytetu ludowego imienia Adama Mickiewicza otwarto

BIURO PORADY

dla informacji w kwestjach wykształcenia ogólnego.

Biuro porady otwarte codziennie oprócz niedziel i świąt od godz. 7 do 8 wieczorem

Dzień	Dział	Przedmiot	Udzielający porady
Poniedziałek	Nauki społeczne	Ekonomja. Polityka społeczna.	Dr. Daszyńska-Golińska.
Wtorek	Nauki matematyczne		A. Lewenberg.
Środa	Nauki filozoficzne	Teorja poznania. Psychologja. Historja filozofji.	J. Wasserberg.
Czwartek	Historja literatury	Literatura powsz. Literatura polska.	K. Giebułtowski.
Piątek	Nauki historyczne	Historja powsz. Historja Polski.	A. Giebułtowski.
Sobota	Nauki przyrodnicze	Fizyka, chemja.	Doc. Dr. Bruner.
		Mineralogja, gieologja, gieografja fiz., paleontologja itd.	W. Kuźniar.
		Biologja ogólna, zoologja, botanika.	St. Minkiewicz.
		Anatomja, fizjologja.	M. Konopacki.

Listowne zapytania należy wysyłać pod adresem: **Biuro porady** przy Bibliotece Uniwersytetu ludowego, Grodzka 43, lub wrzucać do skrzynek Biura porady w Bibliotece Uniwersytetu ludowego (Grodzka 43) i w sali wykładowej (Muzeum techniczno-przemysłowe).

Odpowiedzi wydaje Biuro porady w godzinach urzędowania, lub wysyła pod wskazanym adresem, o ile pytający załączy markę na odpowiedź.

Każdy ma prawo bezpłatnie korzystać z Biura porady!

